

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston (EPT-verkosto) lausunto hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/11255/202

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

1. mom. (nikotiinipitoisuus)

Nikotiinipitoisuus on hallituksen esityksessä liian korkea. Hallituksen esityksessä sivulla 9 todetaan, että yksi nikotiinipussi, joka sisältää 16 milligrammaa nikotiinia, voisi nieltynä tappaa 16—32-kiloisen lapsen. Toisten arvioiden mukaan hengenvaarallinen annos nikotiinia nieltynä olisi 6,5—13 milligrammaa painokiloa kohden. Jos tappavaksi annokseksi oletetaan 6,5 milligrammaa painokiloa kohden, neljä gramman painoista nikotiinipussia, joiden nikotiinipitoisuus on 16 milligrammaa grammassa, voisi nieltynä tappaa 10-kiloisen lapsen. 20mg/g rajan ylittävät tuotteet on jo katsottu vaarallisiksi.

Hallituksen esitys nikotiinipusseihin nikotiinipitoisuudesta on korkea verrattuna muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden nikotiinirajoihin. Muissa EU-maissa, kuten esimerkiksi Latviassa ja Liettuassa on säädetty 4 mg/g nikotiinipitoisuuksista.

Nikotiinipussien annoskokoa ei ole hallituksen esityksessä rajoitettu. Ilman rajoituksia pussin annoskoolle voi yhden annospussin nikotiinimäärä ylittää 20 mg. Olisi erittäin tärkeää rajata annospussien, kun nikotiinin määrää ollaan asettamassa grammaperusteisesti. Nikotiinipussien annoskokoa voisi rajoittaa esimerkiksi siten, että yksi annospussi voisi painaa korkeintaan 0,7–0,8 grammaa sisältäen pussimateriaalin. Lisäksi yhdessä pakkauksessa saisi olla 20 tämänkokoista pussia.

2. mom. (makuaineet)

Makuaineilla pyritään houkuttelemaan erityisesti nuoria ja uusia käyttäjäryhmiä, ja ne vetoavat tutkitusti lapsiin ja nuoriin. Nuorten kiinnostus makuja sisältäviin tupakan vastikkeisiin näyttääkin lisääntyneen. Nikotiinipusseissa käytettävät aromiaineet todennäköisesti lisäävät nikotiinipussien myrkyllisyyttä, ja osa nikotiinipusseissa käytettävistä makuaineista vahvistaa myös nikotiinin imeytymistä. Makuaineet voivat houkutella erityisesti pikkulapsia nielemään tuotteita.

Hallituksen esityksessä makuaineita koskeva kirjaus onkin erittäin ongelmallinen. Ketkä ovat nuoria? Miten osoitetaan, että tietty maku houkuttelee nuoria? Nuoret ammentavat aikuisten maailmasta: se, että jotkut maut kategorisoidaan aikuisten mauksi voi olla omiaan herättämään nuorten kiinnostusta. Kielletyt ominaisuudet tai ns. negatiivillista tarkoittaa, että lainsäädäntöä pitää jatkuvasti päivittää, kun teollisuus tuo markkinoille uusia nuoria houkuttelevia makuja. Nikotiiniteollisuus on toistuvasti osoittanut, miten lainsäädäntöä kierretään ja uusia nikotiinituotteita kehitetään houkuttelemaan uusia käyttäjäryhmiä. Asetuksen jatkuva päivittäminen veisi viranomaisten aikaa ja resursseja.

Edellä olevan perusteella Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää, että nikotiinipussien sallittujen makuaineiden lista on ns. positiivillista ja nikotiinipusseissa sallitaan ainoastaan tupakan maku.

3. mom. (lisäaineet)

Mentoli on yksi niistä lisäaineista, joilla pyritään luomaan vaikutelman terveysvaikutuksia ja vähäisemmistä terveysriskeistä. Mentoli on tutkimuksissa yhdistetty nuorten ja nuorten aikuisten tupakoinnin aloittamisen lisääntymiseen, suurempaan riippuvuuteen ja käytön lopettamisen vaikeuteen.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen (TupL 1 §). Lähtökohdana tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen sääntely. Mentoli on kokonaan kielletty ainesosa tupakkatuotteissa ja sähkösavukkeissa ja muut makuaineet ovat iso poikkeus lainsäädännöstä. Vastaava sääntely kuin muiden tuotteiden osalta on erittäin tärkeää kansanterveyden näkökulmasta, ja se on tärkeää eteenkin nuorten käytön ehkäisemisessä. Poikkeukset tuovat lisää haasteita lain soveltamiseen, niin viranomaisten kuin elinkeinon näkökulmasta. Myös Suomen ratifioiman ja eduskunnan hyväksymän kansainvälinen tupakkapuitesopimuksen (FCTC) artikla 5.2. (b) että jokaisen sopimusosapuolen on hyväksyttävä ja toteutettava tehokkaita lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja hallintotoimenpiteitä ja tarvittaessa toimittava yhteistyössä muiden sopimuspuolien kanssa, jotta sopimuspuolet voivat laatia asianmukaisia toimintalinjoja tupakan kulutuksen, nikotiiniriippuvuuden ja ympäristön tupakansavulle altistumisen torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto näkee, että ehdottomasti paras ratkaisu olisi toimia niin kuin muissa tupakka- ja nikotiinituotteissa ja kieltää kaikki tunnusomaiset maut ja lisäaineet.

Kannatamme hallituksen esitysluonnoksen ehdotusta, ettei savuttomien nikotiinituotteiden osiin saa lisätä makuaineita siten, että tuotteen tuoksu tai maku muuttuisi.

29 b § Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto kannattaa ehdotusta, jonka mukaan savuttoman nikotiinituotteen valmistajan tai maahantuojaan olisi toimitettava Valviralle vuosittain tiedot tuotteiden myyntimääristä. Tämän lisäksi kannatamme, että Valvira voisi luovuttaa tiedot myyntimääristä viranomaisille tuotteiden käytön yleisyyden seuraamiseksi ja arvioimiseksi.

39 b § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Ehdotetut pykälät ovat tärkeitä ja kannatettavia. Nikotiinipussit markkinoidaan erityisesti nuorille, ja nuoria houkutellaan makuaineilla ja värikkäillä pakkauksilla. Varsinkin nuoret ovat alttiimpia maininnalle ja markkinoinnille.

39 c § Savuttoman nikotiinituotteen ulkoasu

Tämä on erittäin tärkeä lisäys. Varsinkin nikotiinipussien nuorisokäytön ehkäisemisen näkökulmasta on ehdottoman tärkeää, etteivät mainonnalliset elementit siirry pakkauksesta tuotteeseen.

52 a § Tupakkatuotteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto Erittäin tärkeä ja tarpeellinen lisäys.

53 § Kielto myydä alaikäisille

Nikotiini on vahvasti riippuvuutta aiheuttava myrkyllinen aine, ja nuoret aivot reagoivat erityisen herkästi jo pieniin annoksiin. Nikotiinipussit markkinoidaan erityisesti nuorille, ja uusien tuotteiden tuotekehitys kohdistetaan selkeästi erityisesti nuoriin kuluttajiin. Tutkimusnäyttö osoittaa, että korkeampi ikäraja vähentää tupakkatuotteiden saatavuutta alaikäisillä useilla tavoilla. Mitä

myöhemmälle iälle tupakka- ja nikotiinikokeilut pystytään siirtämään, sitä epätodennäköisemmäksi ne muuttuvat. Muiden Pohjoismaiden tilastot osoittavat, että nikotiinipussien ja nuuskan käyttö on lisääntynyt reilusti viime vuosina etenkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa (s.22). Nikotiinipusseja ovat kokeilleet myös sellaiset nuoret, jotka eivät ole aiemmin kokeilleet tai käyttäneet muita tupakka- tai nikotiinituotteita. Myös muiden nikotiini- ja tupakkatuotteiden käyttö on kasvanut.

Edellä olevan perusteella Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteiden myynnin ikärajan nostamista 20 ikävuoteen. Sama ikäraja koskisi maahantuontia ja hallussapitoa. 20 vuoden ikäraja vahvistaa tupakkalain tavoitetta tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinia sisältävien tuotteiden käytön loppumisesta.

58 § Etämyynnin kieltö

Nikotiinipusseja tilataan paljon ulkomaalaisista verkkokaupoista, joissa tuotteita markkinoidaan vahvasti ja erityisesti nuorille. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto kannattaa etämyynnin kieltämistä.

62 § Alaikäisiä koskeva maahantuontikieltö

Kannatamme tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotusta, että tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeiden maahantuonti- ja hallussapitokieltöä koskeva ikäraja nostetaan 20 vuoteen.

63 § Eräiden savuttomien tupakkatuotteiden maahantuontikieltö

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettu raja 500g/vuorokausi on varsin korkea. Nuuskan saatavuutta Suomessa on edistänyt korkea sallitun matkustajatuonnin määrä (1 000 grammaa vuorokaudessa), ja se on edistänyt erityisesti nuorten nuuskan käytön kokeilua ja käytön yleisyyttä. Korkeat tuontirajat on pidetty merkittävänä syynä nuuskan laittomalle kaupalle. Hallituksen esitysluonnoksessa kaikkia nuuskan kaltaisia nikotiinituotteita (nuuskaa, purutupakkaa, nenänuuskaa, nikotiinipusseja) saisi tuoda maahan yhteensä yhden kilon, mikä tarkoittaa, että maahantuonnin raja pysyisi samana. Uusien nikotiinituotteiden matkustajatuontia tulisi säädellä niin tiukasti, ettei se lisäisi nikotiinituotteiden kulutusta.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotukseen perustuen, että nuuskan, purutupakan ja nenänuuskan maahantuonti kielletään matkustajatuonnissa.

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Uudet nikotiinituotteet houkuttelevat erityisesti nuoria, ja ne voi olla väylä nikotiiniriippuvuuteen. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty raja 500/vrk on liian korkea alaikäisten saatavuuden sääntelyn näkökulmasta. Siksi Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää, että savuttomia nikotiinituotteita saisi tuoda maahan enintään 250 g/vrk.

74 § Yleiset tupakointikiellöt

Kannatamme esitysluonnoksen ehdotusta, ettei savuttomia nikotiinituotteita saisi käyttää päiväkotien tai esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sitä tai ulkotiloissa eikä leikkikentillä. Käyttökieltö parantaa oppilaitosten mahdollisuudet puuttua nuorten nikotiinituotteiden käyttöön. Ehkäisevän päihdetyön

järjestöverkosto esittää, että kieltoa laajennetaan koskemaan myös niiden tilojen sisä- ja ulkoalueille, joissa järjestetään nuorisolain mukaista toimintaa.

Nikotiinimyrkytys voi olla tappava, ja varsinkin pikkulapset voivat saada vakavia myrkytysoireita pienemmistäkin annoksista. On vaarana, että pienet lapset poimivat ympäristöön heitetty nikotiinipussit suuhunsa. Siksi kannatamme, että kieltoa laajennetaan koskemaan myös EU-uimarantoja.

91 § Tupakkalain valvontamaksut

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää, että savuttomille nikotiinituotteille määrätään itsenäinen valvontamaksu, joka on samansuuruinen kuin muilla tupakka- ja nikotiinituotteilla. Tämä saattaisi vähentää huomattavasti myyntipaikkojen määrää.

113 § Esitämme muutettavaksi kyseistä pykälää siten, että se koskee myös tupakkalain 74 §:ään esittämiemme savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa koskevia alueita.

118 § Hallussapitokielto

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto esittää, että kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden, myös savuttomien nikotiinituotteiden ja tupakan vastikkeiden, hallussapitoa koskevan ikärajan nostamista 20 ikävuoteen.

Tällä hetkellä tupakan vastineeksi luokitettut tuotteet, kuten esimerkiksi nikotiinipusseja muistuttavat energianuuskat ja kertakäyttöiset, nikotiinintonta nestettä sisältävät sähkösavukkeet eivät kuulut hallussapitokiellon piiriin. Tämä asettaa suuria haasteita oppilaitoksien henkilökunnalle, koska tuotteita voi olla erittäin hankalaa erottaa toisistaan. Siksi esitämme, että hallussapitokielto laajennetaan koskemaan myös tupakan vastikkeiksi luokiteltavia tuotteita, kuten nikotiinintonta nestettä sisältäviä kertakäyttöisiä sähkösavukelaitteita sekä nuuskaa ja nikotiinipusseja ulkonäöllisesti muistuttavaa energianuuskaa.

Muuta kommentoitavaa?

Nikotiini on vahvasti riippuvuutta aiheuttava myrkyllinen aine, ja nuoret aivot reagoivat erityisen herkästi jo pieniin annoksiin. Nikotiinipussit markkinoidaan erityisesti nuorille, ja nuoria houkuttelevat makuaineilla ja värikkäillä pakkauksilla. Uusien tuotteiden tuotekehitys ja tuotteiden markkinointi kohdistetaan selkeästi erityisesti nuoriin kuluttajiin. Tupakkayritykset ja muut savuttomia tuotteita markkinoivat väittävät uusien tuotteidensa korvaavan vaaralliset savukkeet, ja ne markkinoidaan nuorille turvallisena ja puhtaana vaihtoehtona. Nikotiinipussien markkinoinnin perusteella arvioiden niiden todellisena tarkoituksena ei ole edistää tupakoinnin lopettamista, vaan nikotiinin annostelutavan vaihtamista toiseen tai kokonaan uusien käyttäjäryhmien saamisella. Ilman vastaava sääntely kuin muiden tupakkatuotteiden osalta on todennäköistä, että nikotiinipussit houkuttelevat nuoria ja muita henkilöitä, jotka eivät ole koskaan käyttäneet nikotiinituotteita. Näin nikotiinipusseista muodostuu uusi väylä nikotiiniriippuvuuteen.

Suomi on vuonna 2004 ratifioinut ja eduskunta hyväksynyt tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön WHO:n tupakkapuitesopimus FCTC. Sopimuksen tavoitteena on vähentää tupakointia pysyvästi ja ehkäistä tupakan aiheuttamia terveyshaittoja, ja se velvoittaa valtioita toimiin tupakkatuotteiden käytön ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tupakkapuitesopimuksen artikla 5.2 (b) velvoittaa, että jokaisen sopimusosapuolen on "hyväksyttävä ja toteutettava tehokkaita lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja hallintotoimenpiteitä

ja/tai muunlaisia toimenpiteitä ja tarvittaessa toimittava yhteistyössä muiden sopimuspuolien kanssa, jotta sopimuspuolet voivat laatia asianmukaisia toimintalinjoja tupakan kulutuksen, nikotiiniriippuvuuden ja ympäristön tupakansavulle altistumisen torjumiseksi ja vähentämiseksi”.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen (TupL 1 §). Tämä johtuu siitä, että nikotiinia sisältävät tuotteet eroavat muista markkinoilla olevista kulutushyödykkeistä myrkyllisyytensä ja riippuvuutta aiheuttavien ominaisuuksiensa vuoksi. Lähtökohdana tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen sääntely ja pidämme erittäin tärkeänä, että uusista nikotiinituotteista säädellään tiukasti ja vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteista ja muista nikotiinipitoisista tuotteista. Tämä on erityisen tärkeää nikotiinipitoisuuden, makuaineiden ja saatavuuden osalta.